

Integriteit :
het **juiste** doen, ook
als niemand **kijkt**

Een voorstel voor het implementeren van het
integriteitstraject in Aruba

Aruba, februari 2015¹
Movimiento Electoral di Pueblo

¹ Tweede versie; de eerste versie was van mei 2014

INLEIDING

Integriteit zit tussen de oren en in het gezond verstand. Integriteit is geen zinledig begrip in het openbaar bestuur. De definitie die Edgar Karssing² aan integriteit heeft gegeven spreekt meer aan indien wij het hebben over integriteit in het openbaar bestuur. Hij definieert integriteit als zorgvuldig, uitlegbaar en standvastig handelen.

Zorgvuldig: van bewindslieden mag worden verwacht dat zij steeds opnieuw kritisch en systematisch reflecteren op hun kernverantwoordelijkheden en zich voortdurend vragen stellen als: 'Hoe doe ik mijn werk goed?' en 'Doe ik recht aan de situatie?'

Uitlegbaar betekent dat bewindslieden kunnen aangeven hoe hun handelen past bij hun kernverantwoordelijkheden en kerntaken. Als morele toetssteen kunnen kernwaarden worden gebruikt als betrouwbaarheid, onpartijdigheid, onafhankelijkheid, rechtmatigheid, dienstbaarheid en respectvolle bejegening.

Standvastig betekent de rug rechthouden bij weerstanden en verleidingen en niet onverantwoord handelen omdat dit de weg van de minste weerstand is.

Het onderwerp 'integriteit' is niet nieuw in Aruba, maar er wordt daadwerkelijk niet veel gedaan op dit terrein. Vele rapporten hebben hadden hetzelfde lot als het rapport Calidad dat in de jaren '90 door de toenmalige AVP-regering werd gepresenteerd: ergens in een la. Andere landen, zoals Curacao, werden wel met veel enthousiasme de Arubaanse "Calidad"-spiegel voorgehouden, te pas en te onpas. We zijn nu inmiddels ruim 10 jaar verder en hoe staat het nu met de "Calidad" van het Arubaanse bestuur? Sinds het aantreden van kabinet Mike Eman-I in 2009 vertelt het kabinet een ieder die het wil horen hoe goed het gaat. Maar is dat ook echt zo? Wij hebben al eerder laten zien dat de "Calidad" op het gebied van de overheidsfinanciën onder de AVP-regering ver te zoeken is, zoals ook het IMF en anderen dat keer op keer roepen. Wij menen dat het nu zaak is om het aspect integriteit eens serieus onder de loep te nemen.

Wij zijn van mening dat de politieke partijen op Aruba in het parlement en ook daarbuiten moeten laten zien hoe het hoort, en het goede voorbeeld moeten geven. Anders kun je niet verwachten dat de Arubaanse bevolking daar ook naar handelt. Er is in de Arubaanse politiek veel polarisatie en te weinig "wij/ons"-gevoel, met als gevolg dat er ook onder de bevolking veel wantrouwen heerst jegens elkaar. Wij betreuren dat en wij vinden dat hier een einde aan moet komen. Politici kunnen hierbij het goede voorbeeld geven, en een goed voorbeeld doet goed volgen. Het is om deze reden dat wij het voortouw nemen.

INTEGRITEIT IN ARUBA

Integriteit van bestuur is een onderwerp dat de laatste tijd in de 'negatieve' schijnwerpers staat in Aruba. Dit vanwege het feit dat de integriteit van de minister president van Aruba

² Edgar Karssing is hoofddocent beroepsethiek en integriteitsmanagement aan Nyenrode Business Universiteit

alsmede andere hoge functionarissen zowel in Aruba als in het buitenland ernstig in twijfel worden getrokken, en met name vanwege het feit dat de minister president alsmede de andere functionarissen ervoor hebben gekozen om geen openheid van zaken en transparantie te geven. In tegenstelling tot de werkwijze in bv. Nederland worden vragen die Statenleden terzake hebben gesteld niet beantwoord. De leidraad van elk zichzelf respecterend land is het zorgdragen voor de verwezenlijking van de fundamentele menselijke rechten en vrijheden, de rechtszekerheid en de deugdelijkheid van het bestuur. Voor de landen binnen het Koninkrijk is dit nogeens vastgelegd in het Statuut, en voor Aruba is hier nadrukkelijk op gewezen in het WODC-rapport³ op integriteit van bestuur in 2011. Als de integriteit van bestuur van een van de landen wordt geschaad, danwel dreigt te worden geschaad, schaadt dit de integriteit van het gehele Koninkrijk, en wordt ernstige schade berokkend aan de burgers van het land.

Wanneer de **Raad van Advies** (RvA) in zijn jaarverslag 2013 met betrekking tot de suppletoire begroting 2013 aangeeft dat de regering wederom de comptabiliteitsverordening overtreedt, en vooral artikel 31 van de comptabiliteitsverordening tot een dode letter maakt (pag. 15, 16 en 17 Jaarverslag RvA 2013), is dit reden voor bezorgdheid. De RvA stelt ook dat de handelwijze van de regering inzake de suppletoire begroting DOW 2013 niet alleen van een ondeugdelijk financieel beheer getuigt maar ook ernstige implicaties heeft voor de verantwoordelijke ministers, die slechts met medewerking van de Staten van Aruba kunnen worden geredresseerd.

De **Algemene Rekenkamer van Aruba** (ARA) heeft ook vastgesteld in zijn rapport inzake het onderzoek naar de jaarrekening van de Algemene Dienst van het land Aruba 2011 dat zowel de ARA als de Centrale Accountants Dienst (CAD) geen zekerheid kunnen verschaffen over de getrouwheid van de jaarrekening. Ook concludeert de ARA dat de overschrijdingen op het niveau van budgethouder/hoofdkostensoort niet zijn geautoriseerd door de Staten en dat hierdoor de Staten hun budgetrecht niet volledig kunnen uitoefenen. De ARA stelt ook vast dat zij zich zorgen maakt over de uitholling van het budgetrecht van de Staten (pagina 7 van het rapport). Meer reden tot bezorgdheid dus.

Ook het **Gerecht in Aruba** is niet uitgebleven; de rechter heeft in verschillende uitspraken in rechtszaken tegen de overheid vastgesteld dat de regering ondeugelijk en onrechtmatig heeft gehandeld en de rechter heeft zelfs vastgesteld dat de regering zover gaat dat zij aan de poten van de rechtsstaat zaagt⁴.

Het **WODC** heeft aanbevelingen gedaan in een WODC-rapport naar aanleiding van een onderzoek naar de integriteit van bestuur in Aruba. Deze aanbevelingen worden niet opgevolgd door de regering. Het WODC-rapport is behandeld in de Staten, doch slechts in de eerste termijn. Deze vergadering is thans meer dan drie jaar verdaagd, ondanks vergeefse pogingen zijdens de oppositie om de behandeling voort te zetten.

³ Rapport De Staat van Bestuur van Aruba

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2011/09/26/rapport-de-staat-van-bestuur-van-aruba>

⁴ Verwezen wordt naar een uiteenzetting van deze zaken in de eerste verzie van dit rapport, gedateerd mei 2014

De MEP-fractie in de Staten van Aruba wil nogmaals benadrukken dat de landen binnen het Koninkrijk elk zelfstandig de verplichting hebben om zelf zorg te dragen voor deugdelijkheid van het bestuur. De landen binnen het Koninkrijk moeten met meer transparantie omgaan met dit soort zaken welke de integriteit van bestuur ernstige schade toebrengen. Van eminent belang daarbij is dat de regeringen van de landen binnen het Koninkrijk de instituten van Staat zoals de RvA, de ARA en het Parlement met respect behandelen. De regering zou meer aan integriteit moeten doen, de regering moet het goede voorbeeld geven.

In de afgelopen jaren is ernstige twijfel gerezen inzake de integriteit van bewindslieden in Aruba en dit komt allereerst omdat wij in Aruba geen deugdelijke wetgeving hebben op dit gebied. Daarnaast ook doordat in de praktijk nauwelijks aandacht is voor het onderwerp. Wij zijn van mening dat de Ministerraad en de Staten regelmatig, doch minstens één keer per jaar moeten vergaderen over integriteit, om te bespreken wat wel en niet door de beugel kan. De ARA moet in dit traject een belangrijke rol worden toebedeeld, door die afspraken steeds te toetsen. Ook zijn wij van mening dat de behandeling in de Staten over het WODC-rapport inzake integriteit, en met name de aanbevelingen van het WODC, dient te worden voortgezet. Zolang de behandeling niet wordt voortgezet, worden de aanbevelingen van de WODC ook niet opgevolgd door de regering.

Tijdens de interparlementaire vergaderingen binnen het Koninkrijk (IPKO) van januari 2014 werd duidelijk dat Aruba op het terrein van integriteit duidelijk achter loopt in vergelijking tot de andere partners binnen het Koninkrijk. Deze achterstand moet, als het aan de MEP-fractie ligt, zo spoedig mogelijk worden ingehaald.

VOORGESTELDE INTEGRITEITS TRAJECT

De MEP-fractie maakt zich hard voor deugdelijkheid van bestuur, en is van mening dat aan het opzetten en uitvoeren van het integriteitstraject in Aruba de hoogste prioriteit moet worden toegekend, en stelt daarom concreet het volgende integriteitstraject voor.

FINANCIERING POLITIEKE PARTIJEN

Wetgeving financiering politieke partijen, de wetgeving die regels inhoudt inzake het toezicht op de financiën van politieke partijen. Conform deze wetgeving zouden bijdragen aan de partij van meer dan een bepaald bedrag (Nederland: € 1000) moeten worden geregistreerd en aan de overheid worden gerapporteerd, en hogere bijdragen moeten worden gepubliceerd (Nederland: vanaf € 4500). Aruba kent deze wetgeving niet, overige landen in het Koninkrijk wel. Een voorstel is sinds 2004 in de maak, maar is tot op heden niet officieel ingediend bij de Staten.

SCREENING VAN POLITICI

Wetgeving aanscherpen inzake screening van politici. Momenteel ontbreken regels inzake het screenen van *kandidaten op een politieke lijst* en *kandidaat-statenleden*. De MEP-fractie pleit ervoor dat politieke partijen kandidaten en kandidaat-statenleden beter screenen, zoals het

verplicht stellen van een verklaring omtrent het gedrag, controle van het curriculum vitae en een integriteitstest voor alle potentiële kandidaten. Intern heeft de MEP-partij eigen regels en procedures, m.n. ook hoe om te gaan met integriteitsbreuk van potentiële kandidaten op de lijst. Het is wenselijk om deze regels en procedures in de wetgeving op te nemen.

De bestaande regels inzake het screenen van *kandidaat-ministers* dienen aangescherpt te worden. Thans kent Aruba in een landsbesluit regels aan de hand waarvan de formateur de kandidaat ministers zelf screent. Deze bevoegdheid dient in handen van de Gouverneur te worden gesteld. Bovendien moet deze regeling de vorm van een landsverordening krijgen. Er is onlangs – mede dankzij de druk die er vanuit IPKO wordt uitgeoefend – een initiatiefwetsvoorstel ingediend. Het is echter nog geen wet. Het hoeft geen betoog dat deze wetgeving slechts werkelijk effect sorteert indien ook de andere wetgevingen worden ingevoerd.

OMBUDSMAN

Invoering van een Ombudsman, een onafhankelijke functionaris die klachten van burgers over onbehoorlijk overheidsoptreden behandelt in individuele zaken waarvoor geen beroep bij de rechter mogelijk is. Terzake is door de MEP-fractie in 2005 een initiatief-wet ingediend. Thans wordt vanuit de Staten verder gewerkt aan de totstandkoming van de benodigde wetgeving, echter, de nadruk lijkt daarbij te liggen op de kinderombudsman, en het is nog geen wet. In het kader van het integriteitstraject pleit de MEP-fractie ervoor om de invoering van de algemene Ombudsman hierdoor geen vertraging te laten oplopen. De medewerking van de zijde van de regering is van eminent belang.

KLOKKENLUIDERS REGELING

Invoering van een regeling Klokkenluiders, die ruim genoeg moet zijn om de toegang voor potentiële melders te vergemakkelijken met ruime beschermingsbepaling en ook voorzieningen in de vorm van financiële compensatie. Aruba kent een dergelijke regeling niet, doch deze regeling vormt een belangrijk onderdeel van het integriteitstraject.

GEDRAGSCODE'S

Invoering Gedragscode Ministers en Statenleden, die o.m. moeten voorkomen dat privileges worden toegekend aan partijfinancierders, die daar niet voor in aanmerking komen. In Curacao wordt thans hieraan gewerkt, in Aruba wordt hier niet eens over gesproken.

TRANSPARANTIE IN OVERHEIDSHANDELEN

Afdwingen van meer transparantie in het overheidshandelen, met name jegens de Staten. Betere ambtelijke voorbereiding van wetgevingsvoorstellen, zodat de voorstellen voor alle Statenleden ‘helder en begrijpelijk’ zijn. Bestuurders en ambtenaren moeten de drukbezette Statenleden helpen goede besluiten te nemen. Alleen op deze wijze kan een Statenlid zijn controletaak verantwoord uitoefenen.

Meer waardering en respect voor de Statenleden, door informatie die door Statenleden worden opgevraagd te verstrekken, door de door Statenleden gestelde vragen te beantwoorden en door onderliggende stukken behorende bij te behandelen wetgevingsproducten, tijdig aan de Statenleden beschikbaar te stellen. Hieraan schort het thans. Om maar een voorbeeld te geven: van de 472 door de oppositie in de afgelopen 4 jaar gestelde vragen, is slechts 20% beantwoord. Een groot gedeelte van deze vragen betreft integriteitskwesties. Maar juist deze vragen worden structureel niet door de regering beantwoordt.

CONCLUSIE

Gelet op het feit dat de bovengenoemde wetten en regelingen in de andere landen van het Koninkrijk reeds bestaan, dan wel in de maak zijn, stelt de MEP-fractie voor om kennis te nemen van de in Curacao, Sint Maarten en de BES-eilanden opgedane ervaringen met invoering en uitvoering van deze wetgeving. Wij hoeven in Aruba niet opnieuw het wiel uit te vinden. Invoering van de benodigde wet- en regelgeving kan dan effectiever plaatsvinden.

Dit zijn slechts enkele van de stappen die ondernomen moeten worden om een echte integriteitstraject in Aruba op te zetten. De MEP neemt het initiatief hiertoe, waarbij dit document als discussiestuk kan dienen. De MEP hoopt dat dit initiatief op korte termijn geconcretiseerd wordt opdat ook Aruba tot groep landen kan behoren die de integriteit van bestuur hoog in het vaandel hebben.

MEP-fractie
Februari 2015